

መጋቢት 30 ቀን 2007 ዓ/ም

ዳኞች፡- አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

ሱልጣን አባተማም

ሙስጠፋ አህመድ

ተክሊት ይመሰል

አመልካች፡- አቶ ፀጋዬ ብርሃኑ - ወኪል ይርጋ ብርሃኔ - ቀረቡ

ተጠሪ፡- ወ/ሮ መሰረት ተገኝ - ቀረቡ

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የፍትሐ ብሔር ጉዳይ ፍርድ እና አፈጻጸሙን የሚመለከት ነው። ክርክሩ የተጀመረው በፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ሲሆን ለአፈጻጸሙ መሰረት የሆነው ውሳኔ የተሰጠው ደግሞ በፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁ. 128082 ነው። በዚህ መዝገብ የተሰጠው የውሳኔ ይዘት ዋናው ክርክር የጀመረው በአሁኑ አመልካች ከሳሽነት በፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ሲሆን በዚሁ ፍርድ ቤት የአመልካች ክስና የዳኝነት ይዘቱ በአራዳ ክፍለ ከተማ ወረዳ 5 የቤት ቁጥር 166 የሆነ የመንግስት ቤት ከአሁኗ ተጠሪ ተከራይተው ሲሰሩበት የነበረ መሆኑ በመመሪያው መሰረት ክፍለ ከተማው አምኖበት የኪራይ ውል በስማቸው አዙሮ ካበቃ በኋላ ቤቱን እንድትለቅ በማለት ሁከት የፈጠረባቸው መሆኑን ዘርዝረው ሁከቱ እንዲወገድላቸው ይወሰን ዘንድ ዳኝነት የጠየቁ መሆኑን የሚያሳይ ሲሆን ክሱን መጀመሪያ የተመለከተው ፍርድ ቤቱም የአራዳ ክፍለ ከተማውን በተከሳሽነት ፣ የአሁኗን ተጠሪ ደግሞ በጣልቃ ገብነት አከራክሮ ጉዳዩን መርምሮ ጣልቃ ገብ በመመሪያው መሰረት ልዩ

ተጠቃሚ መሆናቸውን የማስረዳት ሽክም ያለባቸው መሆኑን፤ ይህን የሚያረጋግጥ ከሚመለከተው ህጋዊ ተቋም የተሰጠ ማስረጃ ስላላቀረቡ ቤቱንም የእድሳት ፈቃድ አውጥተው በማደስ እየሰሩ እያለ ለጣልቃ ገብ ይገባል በማለት ተረጋግተው እንዳይሰሩ ማድረጉ ሁከት ተግባር በመሆኑ ሁከቱ ሊቆም ይገባል በማለት የወሰነ ሲሆን በዚህ ውሳኔ የአሁኗ ተጠሪና ክፍለ ከተማው ይግባኙን ለፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት አቅርበው ፍርድ ቤቱም ጉዳዩን በመ/ቁጥር 128082 እና 128271 በሆኑት የአሁኑን አመልካች በመልስ ሰጪነት ሰይሞ ግራ ቀኙን ከአከራከረ በኋላ ጉዳዩን መርምሮ የስር ፍርድ ቤት በጉዳዩ ላይ የሰጠውን ውሳኔ ሙሉ በሙሉ ሽሮ ተፈጻሚነት ባለው የውሳኔው ክፍል በአራዳ ክፍለ ከተማ ወረዳ 5 የቤት ቁጥር 166 የሆነውን ክርክር የተነሳበትን ቤት ለወ/ሮ መስረት ተገኝ ይመለስላቸው፤ የተፈጠረ ሁከት የለም በማለት ወስኗል።

ይህንኑ የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ውሳኔ በመያዝና የፍርድ ባለመብት በመሆን የአሁኑ ተጠሪ በመ/ቁጥር 213768 በሆነው አፈፃፀሙን የቀጠሉ ሲሆን የአሁኑ አመልካችም በፍርድ ባለአዳኝነታቸው ቀርበው ፍርዱን እንዲፈፅሙ ተጠይቀው የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ሊፈጸም አይችልም በማለት መዝገቡን የዘጋበትን ማስረጃ አፈጻጸሙን ለያዘው ፍርድ ቤት አቅርበው ፍርድ ቤቱን የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በችሎቱ አፈጻጸሙ አይቀጥልም በማለት የገለፀ መሆኑ አፈጻጸሙን አያግድም በማለት በመ/ቁጥር 128082 የተሰጠው ውሳኔ እንዲፈጸም ለአፈጻጸም መምሪያ ውሳኔውን በማያያዝ ትዕዛዙን አስተላልፏል። በዚህ ትዕዛዝ የአሁኑ አመልካች ቅር በመሰኘት ይግባኛቸውን ለፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ቢያቀርቡም ተቀባይነት አላገኘም። የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንኑ ውሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው። የአመልካች የሰበር አቤቱታ የፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 128082 የሰጠው ውሳኔ የስር ፍርድ ቤት ያለ ስልጣኑ ሁከት ነው ተብሎ የተሰጠ ነው የሚል ሆኖ እያለ የሚፈጸም ውሳኔ አለ ተብሎ መወሰኑ ያላግባብ ነው የሚል ነው። አቤቱታው ተመርምሮም በዚህ ችሎት እንዲታይ በመደረጉ ተጠሪ ቀርበው ግራ ቀኙ በፅሁፍ እንዲከራከሩ ተደርጓል።

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለመልኩ ከላይ የተገለፀው ሲሆን ይህ ችሎትም የግራ ቀኙን ክርክር ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ በሚከተለው መልኩ መርምሮታል። እንደመረመረውም ፍርድ ያረፈበት ንብረት

ማዕድ ቤት እንጂ ስድስት ክፍል ቤቶች፤ ባህር ዛፎችና ጽድ ያለበት ቦታ አይደለም ተብሎ መወሰኑ ባግባቡ መሆን ያለመሆኑ በጭብጥነት ሊታይ የሚገባው ሁኖ አግኝቶታል።

በመሰረቱ አንድ ፍርድ መፈፀም ያለበት እንደ ፍርዱ መሆኑን ከፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 378 ድንጋጌ መረዳት የምንችለው ጉዳይ ሲሆን ደረጃውን ጠብቆ በቀረበው የአፈፃፀም ጉዳይ ላይ ለአፈፃፀሙ ምክንያት የሆነውን የፍርድ ይዘት አድማስ በማስፋት ወይም በማጥበብ ፍርድን ለማስፈፀም የሚያስችል የህግ አግባብ የሌለ መሆኑን ስለፍትሐ ብሔር ጉዳይ አፈጻጸም ከተደነገጉትና የፍትሐ ብሔር ስነ ሥርዓት ሕግ ድንጋጌዎች ይዘትና መንፈስ የምንረዳው ጉዳይ ነው። በአንድ የፍትሐ ብሔር ጉዳይ ፍርድ የሚሰጠው በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 182 እና 183 በተደነገገው አግባብ ሲሆን በዚህ አኳኋን የተሰጠን ፍርድ በማስፈፀም ረገድ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 378 እና 372 መሠረት ሥልጣን ያላቸው የአፈፃፀም ችሎቶች ስለ ፍርድ አፈፃፀም የተዘረጉትን ሥርዓቶችን በመከተል እንደ ፍርዱ ከመፈፀም በቀር የአንድ ፍርድ ይዘትን በመመልከት የፍርዱን ይዘት አድማስ በማጥበብም ሆነ በማስፋት ረገድ ፍርድን የመተርጎም ሥልጣን ያልተሰጣቸው መሆኑ ግልፅ ነው። ድንጋጌዎች በግልፅ የሚያስገነዝቡት አብይ ነጥብ የፍርድ አፈፃፀም ስርዓት ፍርድ ቤት የሰጠው ፍርድ በአራሱ አማካኝነት ወደ ተግባር ወይም ውጤት የሚለውጥበት ሥርዓት መሆኑን ነው። በሌላ አገላለፅ የድንጋጌዎች አቀራረብ፣ ይዘትና መንፈስ በጥንቃቄ ሲታይም የፍርድ አፈጻጸም ስለፍርድ አፈጻፀም የተደነገጉትን ድንጋጌዎች በመከተል ፍርድን በተግባር መተርጎም እንደመሆኑ መጠን የአፈጻጸም ሥርዓቱ ህጉን መሰረት ማድረግ ያለበትና የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ህጉን መሠረታዊ ዓላማ ግንዛቤ ውስጥ በማስገባት በአነስተኛ ወጪ፣ ጊዜና ጉልበት በተፋጠነና ፍትሐዊ በሆነ መንገድ እንዲፈፀም በሚያስችል አግባብ ሕግ አውጪ ያስቀመጣቸው መሆኑን የምንረዳው ጉዳይ ነው።

በመሆኑም በሕግ አግባብ የተቋቋመ ፍርድ ቤት አከራክሮ መወሰን ብቻ ሳይሆን የወሰነው ውሳኔ ውጤት ባለው መልኩ ወደ ተግባር መለወጡን ጭምር ማረጋገጥ አቢይ ኃላፊነትና ተግባሩ በመሆኑ ይህንኑ በሕግ የተሰጠውን ስልጣን ተግባራዊ ሲያደርግ ግን ሕጉንና ሕጉን ብቻ መሠረት ማድረግ አለበት። የአፈጻጸም ጉዳይ ደግሞ የሚመራበትን አግባብ ሕጉ ዘርግቷል። በሕጉ ከተዘረጉት ስርዓቶች አንዱ ደግሞ አፈጻጸሙ ሊመራ የሚገባው እንደዋናው ፍርድና ተገቢ ሁኖ ሲገኝም ፍርዱን ለማስፈፀም በሚያስችል አግባብ ስለመሆኑ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 378 እና 392 ድንጋጌዎች ይዘትና መንፈስ የሚያስገነዝቡን ጉዳይ ነው።

ስለሆነም በሕግ አግባብ የተቋቋመ ፍርድ ቤት የሰጠው ውሳኔ በሕጉ አግባብ በተቋቋመ የበላይ ፍርድ ቤት በሕጉ በተዘረጋው ስርዓት መሠረት እስካልተለወጠ ድረስ የማይፈፀምበት አግባብ የለም። ከላይ እንደተጠቀሰው በመርህ ደረጃ የተሰጡት የፍርድ ቤት ውሳኔዎች እንደፍርዱ ተፈፃሚነት እንዲያገኙ ማድረግ ህጉ የግድ የሚለው ጉዳይ ሲሆን አልፎ አልፎ ሊፈፀም የማይቻል ፍርድ ሊኖር እንደሚችል ከፍትሐ ብሔር ሥነ ሥርዓት ህጋችን መገንዘብ ይቻላል። እንደዚህ ዓይነት ሁኔታ ሲያጋጥም በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 392(1) መሠረት አፈፃፀሙን የያዘው ፍርድ ቤት ሊፈፀም የሚችል ውሳኔ ስለመሆኑ ወይም ስላለመሆኑ ማረጋገጥ እንዳለበት ያመለክታል። ፍርዱ የማይፈፀምበት ህጋዊ ምክንያት ካለ ደግሞ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁ. 392(2) መሠረት ይሄንኑ በማመልከት ሊፈፀም የማይችል ስለመሆኑ ትዕዛዝ መስጠት እንደሚችል ያስገነዝባል።

ከዚህ አንጻር የተያዘው ጉዳይ ስንመለከት በአመልካችና በተጠሪ መካከል የነበረው ዋና ክርክር በፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ሁከት ይወገድ ተብሎ ከተወሰነ በኋላ ጉዳዩ በይግባኝ ለፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ቀርቦ ፍርድ ቤቱም ጉዳዩን በመ/ቁጥር 128082 እና 128271 በሆኑት የአሁኑን አመልካች በመልስ ሰጪነት፣ የአሁኗን ተጠሪ እና ክፍለ ከተማውን ደግሞ በይግባኝ ባይነት ሰይሞ ግራ ቀኙን ከአከራከረ በኋላ ጉዳዩን መርምሮ የስር ፍርድ ቤት በጉዳዩ ላይ የሰጠውን ውሳኔ ሙሉ በሙሉ ሽሮ ተፈፃሚነት ባለው የውሳኔው ክፍል ደግሞ በአራዳ ክፍለ ከተማ 5 የቤት ቁጥር 166 የሆነውን ክርክር የተነሳበት ቤት ለወ/ሮ መሰረት ተገኝ ይመለስላቸው፣ የተፈጠረ ሁከት የለም በማለት በግልጽ ወስኗል ። ይህ ውሳኔ በግለጽ የሚያሳየው ቤቱ ለተጠሪ እንዲመለስላቸው እንጂ የስር ፍርድ ቤት ውሳኔ ያለስልጣኑ የታየ ነው በሚል የተደመደመ ያለመሆኑን ነው። ውሳኔው በሕጉ በተዘረጋው ስርዓት ስለመለወጡ በአመልካችም በኩል የቀረበ ክርክር የለም እንዲሁም ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት ራሱ አፈጻጸሙን የማይመራ መሆኑን ጠቅሶ አመልካችን ከማሰናበቱ በስተቀር በመ/ቁጥር 128082 የሰጠው ውሳኔ የማይፈፀም መሆኑን ገልጾ አፈጻጸሙን ማቆሙን የሚያረጋግጥ ማስረጃ አለመቅረቡን የክርክሩ ሂደት በግልጽ ያሳይል ። በመሆኑም የበታች ፍርድ ቤቶች በጉዳዩ ላይ የሰጡት ትዕዛዝ ለአፈጻጸም መነሻ ከሆነውና በፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 128082 ከተሰጠው ዋና ውሳኔ ይዘት እና ከፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 378 እና ተከታይ ድንጋጌዎች ይዘትና መንፈስ ጋር የተጣጣመ ነው ከሚባል በስተቀር መሰረታዊ የሆነ የህግ ስህተት ያለበት ነው ለማለት አልተቻለም ። በዚህም ምክንያት ተከታዩን ወስነናል።

ው ሳ ኔ

1. በፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 213768 መጋቢት 11 ቀን 2006 ዓ/ም ተሰጥቶ በፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 150831 ግንቦት 04 ቀን 2006 ዓ/ም በተሰጠው ትዕዛዝ የፀናው ትእዛዝ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 348(1) መሰረት ጸንቷል።
2. ተጠሪ በፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 128082 በተሰጠው ውሳኔ መሰረት ሊፈጸምላቸው ይገባል ተብሎ አፈጻጸሙ ለአፈጻጸም መምሪያ መመራቱ በአግባቡ ነው ብለናል።
3. በዚህ ችሎት ለተደረገው ክርክር የወጣውን ወጪና ኪሳራ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።

ት ዕ ዛ ዝ

ሰኔ 02 ቀን 2006 ዓ/ም ተሰጥቶ የነበረው እግድ ተነስቷል። ለሚመለከታቸው አካላት ይፃፍ ብለናል።

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ሃ/ወ